

Spinal Travma Olgularında Hukuksal Değerlendirme ve Karşılaşılabilecek Sorunlar

Legal Evaluation and Problems in Spinal Trauma Cases

Hasan Serdar IŞIK, Durmuş Oğuz KARAKOYUN

Ordu Üniversitesi Tıp Fakültesi, Beyin ve Sinir Cerrahisi Anabilim Dalı, Ordu, Türkiye

Yazışma adresi: Hasan Serdar IŞIK ✉ serdarisik68@gmail.com

ÖZ

Spinal travmalar, nöroşirüji pratiği içinde sık karşılaşılan ancak tanı ve tedavi seçenekleri noktasında karar verilmesi oldukça zor olan bir hastalık grubudur. Son yıllarda, gerek ülkemizde ve gerekse dünyada, medikolegal dava sayısında ciddi miktarda artış izlenmektedir. Medikolegal dava sayısındaki bu artış, spinal travma gibi komplikasyona açık, morbiditesi ve mortalitesi yüksek olabilecek bir hasta grubunun tanı ve tedavi süreci yönetimi noktasında, çok dikkatli olmamız gerekliliğini ortaya koymaktadır. Genel anlamda incelendiğinde, Nöroşirüji uzmanları, malpraktis davaları ile en sık karşı karşıya kalan branşlardan biridir. Bu makalede, spinal travma olguları özelinde, hukuksal anlamda bilinmesi gereken temel kavramlar ile olgu yönetimi noktasında dikkat edilmesi gereken konular tartışılmıştır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Medikolegal, Spinal travma, Nöroşirüji, Hukuk

ABSTRACT

Spinal traumas are common disorders in neurosurgical practice, but it can be difficult to decide on the diagnosis and treatment options. In recent years, there has been a significant increase in the number of medico-legal cases in our country and in the world. This increase in the number of medico-legal cases reveals that we need to be very careful in the diagnosis and treatment process management of a patient group that is open to complications, such as spinal trauma, and have high morbidity and mortality rate. When analyzed in general, neurosurgery specialists are one of the most frequently involved specialties in malpractice cases. In this article, the basic concepts that should be known in terms of the law and the issues to be considered in case management are discussed.

KEYWORDS: Medicolegal, Spinal trauma, Neurosurgery, Law

■ GİRİŞ

Ülkemizde ve tüm dünyada, medikolegal dava sayısında önemli miktarda artış izlenmektedir. Branş açısından literatüre bakıldığında, malpraktis riski açısından medikolegal davalarla karşı karşıya kalan kliniklerin başında Nöroşirüji kliniklerinin ve uzmanlarının olduğu görülmektedir (4). Takdir edilmelidir ki, Nöroşirüji uzmanlığı, morbidite ve mortalite riski açısından en zorlu branşlardan biridir. Konumuz özelinde bakacak olursak, ülkemizde trafik

kazaları ve iş kazaları başta olmak üzere gelişmiş dünya ile karşılaştığımızda çok yüksek sayıda karşılaştığımız travma olguları sonucu ortaya çıkan olumsuzluklar, birçok hukuksal sorun ile karşı karşıya kalmamıza neden olmaktadır. Tüm bu nedenlerle, Nöroşirüji uzmanları da, hukuki anlamda hak ve sorumluluklarını bilmeli ve buna uygun davranmalıdırlar. Bu bölümün konusu olan, spinal travma olgularında hukuksal değerlendirme ve karşılaşılabilecek sorunlar ile ilgili hekim sorumluluğu özeline girmeden, bazı temel hukuki kavramları hatırlamakta fayda olduğunu düşünmekteyiz.

■ YASALARIMIZ ve ÖNERİLER

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 17. maddesi, 'herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz.' demektedir. Buna göre, hekimlerin hastalarının vücut bütünlüğü üzerinde yaptığı her türlü davranış ancak 'Tıbbi Müdahale' olarak tanımlanması durumunda hukuka uygun olacaktır. Tıbbi Müdahalenin hukuka uygunluk şartları ise dört ana başlıkta incelenebilir. Bunlar; Tıbbi müdahalenin kanunun yetkili kıldığı kişilerce yapılması, yapılan müdahalenin endikasyon şartı, usule uygun olarak alınmış bir Aydınlatılmış Onam ve yapılan müdahalenin Tıp biliminin verilerine uygun yapılmış olmasıdır (1,3). Tüm bu maddelerin varlığı ve usulüne uygun uygulanması hâlinde, hekimin yaptığı müdahale hukuka uygun olarak nitelendirilecektir.

Bu makalenin konusu olan, spinal travma olguları açısından karşımıza çıkabilecek hukuksal sorunlar noktasında değerlendirme, doğaldır ki acil servisten başlamalıdır. Hastanın geçirmiş olduğu travmanın natürü, başka bir organın etkilenip etkilenmediği, aciliyetinin durumunu ve daha başka tıbbi birçok sorunu, genellikle de başka branş hekimleri ile birlikte multidisipliner bir biçimde acil serviste değerlendirilip, tanı ve tedaviye giden süreç başlatılır. Acil serviste, travma hastasını genellikle acil servis hekimi karşılar, ilk değerlendirme ve müdahalesi ardından, gerekli tetkikler yapılır ve ilgili uzmanlarca konsülte edilir. Bu işin tıbbi kısmı iken, acil servis hekiminin hukuken de yapması gereken işleri mevcuttur. Bunlardan en başta geleni, travma olgusunun adli olgu olarak değerlendirip değerlendirilmeyeceğidir. Bu noktada, adli olguyu, 'bir kişinin fiziksel ya da ruhsal olarak hasta diyebileceğimiz bir duruma gelmesinde başka kişi veya kişilerin kasıt, ihmal, tedbirsizlik veya dikkatsizliğinin etken olması' şeklinde tanımlayabiliriz. Bu tanımın içine, darp, düşmeler (bir kişinin ihmal, dikkatsizlik ya da kasti sonucu oluşan), trafik kazaları, iş kazaları, kesici-delici ya da ateşli silah yaralanmaları gibi birçok travma sebebi olay dâhil olmaktadır. Bu durumlardan herhangi biri ile karşılaşan sağlık mensubu Türk Ceza Kanunu'nun 280. Maddesine göre, durumu en yakın yetkili makama bildirmek zorundadır. Bunu yapmayan ya da geciktiren sağlık mensubu, ilgili kanuna göre 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (5). Acil servis hekiminin bu bildirim zorunluluğu dışında, yapması gereken bir başka hukuki işlem de, adli olgu olarak değerlendirdiği her olgu için adli rapor tanzim etmektir. Acil servis hekimi, her ne kadar adli tıp uzmanı değilse de, ilgili mevzuat çerçevesinde usule uygun olarak hazırladığı adli raporu, ilgili makamlara iletmekle yükümlüdür. Konu özelimiz noktasında, omurga travması nedeniyle acil servisten kliniğimize kabul ettiğimiz her olgunun, adli olgu olup olmadığı ve gerekli hukuki prosedürün yerine getirildiğini kontrol etme yükümlülüğümüzün mevcut olduğunu unutmamalıyız.

Omurga travmaları, nöroşirürji pratiği içinde son derece sık karşı karşıya kaldığımız, kimi zaman takip ve tedavisi net kararlar vermekte zorlanabildiğimiz bir hastalık grubudur. Özellikle, oksipite-servikal, serviko-torakal ya da torakolomber bölgeler gibi geçiş zonlarında oluşan travmaların,

travmayı tanımlayacak net sınıflamaları ve buna uygun belirlenmiş tedavi modaliteleri literatürde de mevcut değildir. Yapılacak değerlendirme, hastanın geçirmiş olduğu travmanın natürü, travma bölgesi, hastanın nörolojik muayenesi, yaşı, morbiditesi, cerrahın tecrübesi, hastane şartları vs. gibi birçok değişkeni ilgilendirir. Sonuçta ortaya çıkan tanı ve uygun tedavi skalası, yatak istirahatinden, multipl cerrahlara kadar geniş bir yelpazeyi oluşturur. Böyle bir hasta grubunda, Tıbbi müdahalenin hukuka uygunluk şartlarından biri olan, Aydınlatılmış Onam alınması noktasında çok dikkatli davranmak gereklidir. Her ne kadar, hekim literatüre uygun ve güncel tıbbi tedavi kapsamında olmak kaydı ile hastasına uygun gördüğü tedaviyi uygulamayı yapabilir gibi görünse de, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi vermiş olduğu bir karar gerekçesinde, 'hekimin hastasını, gerçekleştireceği ameliyatın risk ve sonuçları konusunda yeterli şekilde bilgilendirmediği, dolayısıyla sanığın aldığı rızanın geçerli olmadığı, zira rızanın ancak tıbbi uygun teşhis ve tedavi uygulanması şartıyla eylemi hukuka uygun hâle getireceğini' ifade etmiştir. Buna göre yapılması gerekenin, hastanın hastalığı, tedavi seçenekleri, yapılacak tedavilerin olası risk ve komplikasyonları vs. gibi verilmesi gereken tüm bilgileri anlatıp, hastası ile uygun tedavi metodunu birlikte seçerek, usule uygun olarak alınmış bir Aydınlatılmış Onam belgesinin hastanın dosyasında olması gerekliliği bilinmelidir.

Omurga travmaları, çoğu zaman multitravma şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Hastanın, Genel Cerrahi, Üroloji, Ortopedi ya da diğer başka disiplinler ile ilgili sorunları da olabilir. Bu tip durumlarda, ilgili branş uzmanları ile ortak hareket ederek, hangi patolojinin daha acil tedavi edilmesi gerektiği kararı alınmalı ve tüm bu durumlar yazılı olarak hasta dosyasına konulmalıdır. Tüm tanı ve tedavi süreci, mümkün ise hasta ile paylaşılmalı, gerekli aydınlatmalar yapılmalı ve onamlar alınmalıdır. Şayet hastanın durumu buna izin vermiyor ise, yetkili yakınları ile benzer süreçler yürütülmelidir. Burada ifade edilmesi gereken önemli konu, her branş hekimi (eğer cerrahi yapılacaksa Anesteziyoloji dahil) kendi açısından ayrı ayrı bilgilendirip, ayrı onam almalıdır.

Omurga travması sonucu, cerrahi gerektiren hastaların hemen hemen hepsinde, spinal stabilizasyonu sağlamak amaçlı enstrüman ya da implantlar kullanmak zorunluluğu vardır. Hastalar yapılacak bu cerrahinin (enstrümantasyon) zorunlu olup olmadığı, kullanılacak implantların (vidalar, rotlar vs.) kendisine zarar verip vermeyeceği, ileride çıkarılıp çıkarılmayacağı gibi birçok soru sorabilirler. Tüm bu sorulara uygun cevaplar verilmeli, aydınlatmanın içine bu konular da dâhil edilmelidir.

Omurga travması geçirmiş, belki de multitravmalı bir hastanın, yukarıda ifade ettiğimiz karmaşıklıkta olan tanı, tedavi ve takip süreçlerinin herhangi birinde her zaman komplikasyonlar ile karşılaşılabilir. Karşımıza çıkabilecek tüm bu komplikasyonlara zamanında, uygun, güncel metotlarla müdahale etmeli ve komplikasyonun malpraktise dönüşmesine izin verilmemelidir. Danıştay 15. Hukuk Dairesi 2016 yılında vermiş olduğu bir kararda komplikasyonu; 'hastada oluşan zararlı sonuç öngörülüyor veya öngörülse bile (hastanın yeterince aydınlatılmış, onayı alınmış olması ve uygulamada kusur

olmaması şartı ile) önlenemiyorsa bu durumun komplikasyon olarak kabulü gerekmektedir' şeklinde tanımlamaktadır. Burada, öngörülebilme ve önlenibilme kavramları öne çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, hastanın tedavisi sırasında ortaya çıkan olumsuz bir durum öngörülebilir ve önlenibilir bir durum ise, olayın malpraktis olarak değerlendirileceği sonucu ortaya çıkmaktadır. O halde yapılması gereken, usule uygun alınmış bir aydınlatılmış onam varlığında, oluşan komplikasyonu zamanında fark etmek ve gereken müdahaleyi güncel tıbbi uygun olarak yapmak olmalıdır.

■ SONUÇ

Hekim hasta arasındaki güven ilişkisi ve Türk Borçlar Kanunu'nun 505 ve 506. maddelerine göre tanımlanan vekalet sözleşmesi gereğince, hekimler hastaları için gereken özeni göstermeli ve yukarıda ifade ettiğimiz tıbbi müdahalenin hukuka uygunluk şartlarına uyarak, hastaları için doğru değerlendirme, doğru tanı ve doğru tedavileri uygulamalıdır (2). Özellikle ülkemizde güncel medikolegal dava neden ve sonuçlarına bakıldığında, Aydınlatılmış Onam'ın usulüne uygun alınması ve karşılaşılan komplikasyonlara karşı zamanında ve doğru müdahale çok önemlidir. Tüm bunlarla birlikte,

hastanın hastanede kaldığı süreçte yapılan tüm uygulamaların dökümanite edilmesine azami özen gösterilmelidir. Zira olumsuz bir durumda ispat yükümlülüğünün hekim üzerinde olduğu unutulmamalıdır (6).

■ KAYNAKLAR

1. Adıgüzel S: Hekimin aydınlatma yükümlülüğü. TAAD 5(19): 943-995, 2014
2. Hakeri H: Hekimin Yükümlülükleri. Tıp Hukuku 12. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017:301-346
3. Işık HS, Yılmaz A: Lomber disk hernisi cerrahisinde karşılaşılabilecek medikolegal sorunlar. Türk Nöroşir Derg 28(2):257-260, 2018
4. Jena AB, Seabury S, Lakdawalla D, Chandra A: Malpractice risk according to physician specialty. N Engl J Med 365:629-636, 2011
5. Kavalcı C: Acil Serviste Adli Vaka Yönetimi. Pratik Acil Tıp Cep Kitabı. Ankara: Derman Tıbbi Yayıncılık, 2016:160-166
6. Özcengiz D: Hekimin Yükümlülükleri. Kalkan E (ed), Hekimler İçin Hukuk Rehberi. Ankara: Sage Yayıncılık, 2018:41-52 (Türk Nöroşirürji Akademisi Yayınları No.1.)